

درس یازدهم

«نقش خردمندان»

آموختنی‌ها

- ۱ مفهوم معنای
- ۲ آشنایی با خواجه نظام الملک، خواجه نصیرالدین توسی
- ۳ کاربرد واژگان مترادف
- ۴ جایگزینی کلمات مترادف به جای کلمات مشخص شده
- ۵ کاربرد کلمات مترادف همراه هم، در جمله
- ۶ استفاده از علامت نگارشی درست و به جا در جملها و متن
- ۷ آشنایی با کاربرد کلمات مترادف

جعبه‌ی کلمات

کلمات مترادف

هراس انگیز: ترس آور، وحشتناک، ترسناک

مانع شدن: منع کردن، جلوگیری کردن

کارساز: مفید و اثر گذار، کارگشا

امکانات: ابزار، شرایط و وسایل مناسب برای رسیدن به چیزی

قذل عام: کشتار دسته جمعی

در هم فشردن: آزرده شدن، در هم کردن، یکی کردن

نظامیه: مدرسه‌ها یا دانشگاههایی که خواجه نظام الملک بنا کرده بود.

چیرگی: برتری، چیره شدن، تسلط

مهیّب: ترسناک، وحشتناک، هراس انگیز

مشاور: کسی که با آن مشورت می کنیم

زیرکانه: هوشمندانه، از روی هوش و خرد

خانمان سوز: ویرانگر، از بین برنده ی خانه

ناباوری: باور نداشتن

کلمات متضاد

دشوار ≠ آسان، سهل

ارزشمند ≠ بی ارزش

کلمات هم خانواده

ذهن، اذهان، ذهنیت

مشاور، شورا، مشورت، شور

محفوظ، حفظ، حافظ، محافظ، محافظت، حفاظت

نابودی ≠ آبادی

سخت‌ترین ≠ آسان‌ترین

وحشت، متحوش، وحش

تدبیر، تدبّر، مدبّر، دبیر، تدابیر

محقق، تحقیق، تحقق، احقاق، حق، حقیقت

نگرانی ≠ آرامش

معروف ≠ گم نام

مهیب، هیبت

تصمیم، مصمم

شروط، شرط، شرایط، مشروط

بخوان و بدان

کلمه‌های هم‌معنی یا مترادف، کلمه‌هایی هستند که می‌توانند در جمله، جایگزین یکدیگر شوند و گاهی همراه هم، در یک جمله به کار گرفته می‌شوند. چون این نوع کلمه‌ها، یک مفهوم را می‌رسانند.

مثال: مادر با عصبانیت گفت: من از دست این بچه به ستوه آمده‌ام و خسته شده‌ام!!!

نگاه بچه‌ها به آسمان بی‌کران و بی‌پایان جنگل دوخته شد.

برای اینکه بتوانیم جمله‌ای را درست و بدون اشکال بخوانیم، باید از علائم نوشتاری مناسب استفاده کنیم. به کارگیری علامت‌های نگارشی مناسب در یک متن به خواندن و فهمیدن متن کمک می‌کند.

مثال: محمّد آقا را صدا زد، اما اشکال برق بلندگو صدا را نمی‌رساند. ← محمّد، آقا را صدا زد، اما اشکال برق بلندگو.

صدا را نمی‌رساند.

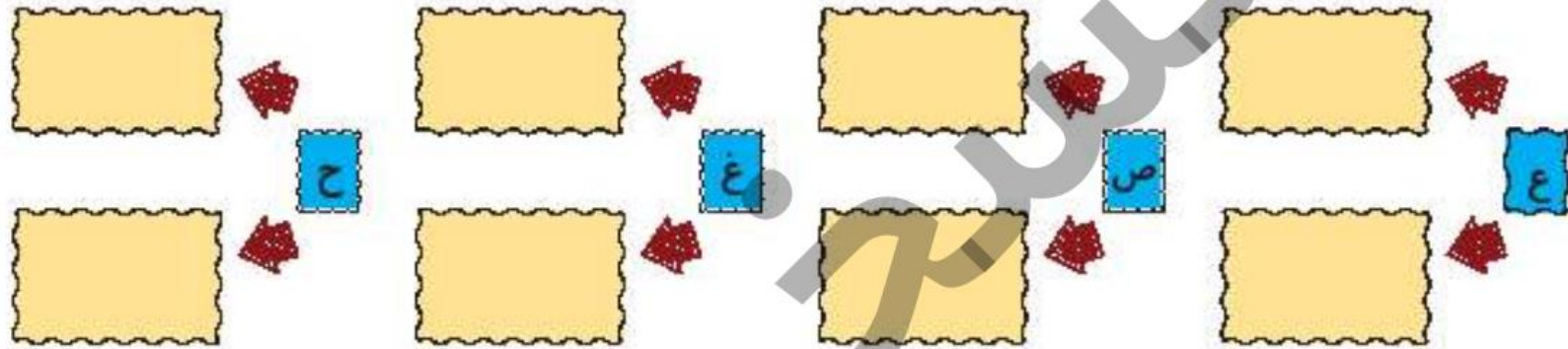
املا دان

یکی از روش‌های تقویت مهارت املا نوشتن کلمات مختلف درس‌ها بر اساس حروف مختلف الفبا است. شما برای این کار باید با دقت، کلماتی که این حرف را دارند پیدا کنید و بنویسید. این عمل به افزایش دقت و تمرکز شما در کاربرد حروف مختلف کمک می‌کند.

با توجه به متن درس یازده به سوالات پاسخ بده.

الف: کلمات مربوط به هریک از حروف زیر را از درس پیدا کن و در جای خالی بنویس.

ب: حروف داده شده را به ترتیب الفبا مرتب کن و سپس یک کلمه ی هم آغاز با آن نشانه را از درس پیدا کرده و بنویس.

ح - م - ا - ق - ذ - و	
.....	ا
.....	ح
.....	ذ
.....	ق
.....	م
.....	و

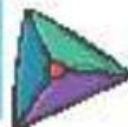
پ: کلمه‌های اشتباه متن زیر را پیدا کن و درست آنها را بر اساس ترتیب حروف الفبا بنویس.

«یادم می‌آید که در **بچه‌گی** مادرم لباس‌ها را در تشت بزرگی می‌شست. او همیشه موقع **برخواستن** از زمین دستش را به کمرش می‌گرفت و می‌گفت: «یا علی!»

بچگی برخاستن

تمرین

۱

هر جمله را به عنوان مناسب آن وصل کن. (دو گزینه اضافی است.)

شناختن	خواندن شعر به آرامی و فکر کردن درباره‌ی محتوا و آهنگ
دیدن	به کارگیری حرکات دست و سر و تغییر حالت چهره، هنگام خواندن شعر
اندیشیدن	خواندن مجدد شعر، با توجه بیشتر برای درک بهتر
نشان دادن	
گفتن	

۲ درستى و نادرستى جملات زیر را مشخص کرده و در صورت نادرستى، درست آن‌ها را بنویس.

الف: کلمه‌ی «هولناک»، با کلمه‌ی «وحشتناک»، هم خانواده است. ❌ هم معنی هستند.

ب: چنگیز، مردم ایران را قتل‌عام کرد. ✅

پ: در جمله‌ی «او نیازمند هوش خواجه بود»، کلمه‌ی مشخص شده صفت است. ❌
صفت ویژگی اسم قبل از خود را مشخص می‌کند.

۲ با توجه به معنی، کلمه‌ی مناسب را انتخاب کن.

الف: بچه‌ها از معلم خود تا آن‌ها را همراهی کند. (خواستند - خاستند)
خواستند

ب: وقتی پابر زمین نهادم، سوزشی حس کردم، چون به پایم فرورفته بود. (خوار - خار)
خار

۴ مراحل شعر خوانی را به ترتیب نام ببر و «اولین و آخرین» مرحله را توضیح بده.

شناختن

یافتن

اندیشیدن

نشان دادن

خواندن

اندیشیدن: شعر مورد نظر را به صورت آرام و بی صدا بازخوانی می کنیم و درباره ی محتوا و آهنگ مناسب آن می اندیشیم.

نشان دادن: به کار گیری حرکات دست و سر و تغییر حالت چهره به هنگام خواندن.

۵ صفت مناسب را از بین کلمات داده پیدا کن و بنویس.

مردم وحشت زده

حمله ی عجیب

حرکت شجاعانه

مردم

حمله ی

حرکت

تصمیم

حادثه ی

ریاضی دان

حادثه ی ناگوار

ریاضیدان خلاق

تصمیم زیرکانه / تصمیم شجاعانه / تصمیم عجیب

۶ هر یک از کلمات زیر را، با یکی از واژه‌ها ترکیب کن و معنای واژه‌ی جدید را بنویس.

آلود- انگیز- وار- مند- کار

ورزشکار	←	کار	+	ورزش
غبارآلود	←	آلود	+	غبار
شگفت‌انگیز	←	انگیز	+	شگفت
امیدوار	←	وار	+	امید
توانمند	←	مند	+	توان

جمله‌های به‌هم ریخته‌ی زیر را مرتب کن و بنویس.

۷

الف: بتوانیم - هرگز - اگر - پیش‌بینی - حوادث - نمی‌افتیم - را - به - کنیم - وحشت

اگر بتوانیم حوادث را پیش‌بینی کنیم هرگز به وحشت نمی‌افتیم.

ب: ستاره‌ای - علم - و - درخشان - آسمان - در - خواجه - بود - فرهنگ - نظام‌الملک - ایران

خواجه نظام‌الملک ستاره‌ای درخشان در آسمان فرهنگ و علم ایران بود.

۸ برای تصویر زیر یک عنوان انتخاب کن و سپس متنی بنویس که کلمات زیر در آن به کار رفته باشد.

پرستاره

شگفت‌انگیز

خدای توانا

قدرت

عجایب

Blank writing area for the student to write a story or text using the provided words.

۹ با توجه به سؤالات داده شده، گزینه‌ی مناسب را مشخص کن.

الف: چرا هلاکو خواجه‌نصرالدین را مشاور خود کرد؟

(۱) چون بسیار خوش اخلاق بود.

✓ چون خود را نیازمند هوش و دانایی او می‌دانست.

(۲) چون شجاع و نترس بود.

(۳) چون او را مثل فرزند خود می‌دانست.

ب: کدام گزینه نمی‌تواند با کلمه‌ی «هراس»، ترکیب شود؟

(۱) ناک

(۲) انگیز

(۳) ی

✓ مند

پ: به جای کلمه‌ی مشخص شده، کدام واژه مناسب است؟

او توانست با چیرگی بر مردم، اوضاع را به دست گیرد.

(۱) آشفستگی

(۲) تلاش

(۳) غالباً

(۴) تسلط ✓

ت: کدام واژه مترادف کلمه‌ی «کارساز» است؟

(۱) کارگشا ✓

(۲) دردسرساز

(۳) حادثه

(۴) ارزشمند

ث: در کدام گزینه کلمه‌ی دوم صفت نیست؟

(۱) آثار ارزشمند

(۲) مردم وحشت زده

(۳) جمع آوری کتاب ✓

(۴) حادثه‌ی ناگوار

خوانش و پردازش

۱۰ متن زیر را با دقت بخوان و به سوالات پاسخ بده.

«یک مورچه در تابستان چقدر برای زمستان خود جمع می کند؟»

هرقدر که در توانش باشد. چه جالب!!

«هرقدر در توانایی ات است.»

پس یاد بگیر که هرگز:

۱. تسلیم نشوی، ۲. آینده را ببینی، ۳. مثبت بمانی، ۴. همی تلاشت را بکنی.

الف: هریک از ما برای رسیدن به هدفمان، چقدر باید تلاش کنیم؟

به اندازه ی توانایی خود.

ب: پیام این قسمت چیست؟

پ: شما کدام یک از خصوصیات توانمندی که در داستان آمده را داری؟ از کجا فهمیدی؟

ت: به نظر شما توان مورچه چقدر است؟

خواجه نصیرالدین توسی

خواجه نصیرالدین شاعر، همه چیزدان، فیلسوف، ستاره‌شناس، دانشمند، ریاضیدان، منجم، پزشک و معمار ایرانی قرن هفتم هجری است. او رصدخانه‌ی

مراغه را ساخت و در کنار آن کتابخانه‌ای به وجود آورد که نزدیک به چهل هزار جلد کتاب در آن بوده است.

خواجه نظام الملک

خواجه نظام الملک وزیر نیرومند دو تن از شاهان دوره سلجوقیان در ایران بود. او از بزرگترین پیشگامان توسعه‌ی فرهنگی در کشور بود. وی علاوه بر حل مشکلات عدیده اجتماعی و سایر مسائل مملکتی دست به ایجاد مدارس زد که در تاریخ به نام مدارس نظامیه مشهور است و همان مدارس هستند که بعدها سرمشق دانشگاه‌ها شدند.

